

UDK: 696.036.21:638.30:638.34:334.1(497.11):368.044
DOI: 10.5937/TokOsig2104031Z

Prof. dr Nebojša Š. Žarković¹

ŽIVOTNA OSIGURANJA U USLOVIMA PANDEMIJE KOVIDA 19

PREGLEDNI RAD

Apstrakt

Predmet istraživanja u članku jeste uticaj krize izazvane pandemijom kovida 19 na životna osiguranja. Na početku je istaknuta važnost životnih osiguranja za stanovništvo i privredu. Potom su izneti i analizirani podaci o padu obima premije tih poslova u svetu tokom 2020. godine i izgledi za oporavak. Dužna pažnja je, takođe, posvećena uticaju koronavirusa na kretanje zahteva za naknade iz osiguranja. Posebno poglavlje se tiče dve vrste životnih osiguranja – osiguranja života i osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja. Prva je obrađena zbog svog značaja, a druga zbog velike pažnje koja joj je posvećena povodom izbijanja pandemije. Deo rada obuhvata i posledice pandemijske krize u našoj zemlji. Opšti zaključak glasi kako su životni osiguravači kod nas i u svetu dobro odgovorili naraslim izazovima, te da ih u budućnosti očekuju sučeljavanja sa sve manjim prihodima od ulaganja i osetno prilagođavanje ponude novonastalim okolnostima.

Ključne reči: životna osiguranja, pandemija kovida 19, osiguranje života, osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja, tržište životnih osiguranja u Srbiji.

I. Uvod

U listovima iz osiguranja novi koronavirus se prvi put pominje početkom 2020. godine. Primera radi, nemački časopis *Delatnost osiguranja* u februarskom

---

¹ Redovni profesor na Univerzitetu „Privredna akademija“ u Novom Sadu.

Imejl: nzarkovic@sbb.rs.

Rad je primljen: 3. avgusta 2021.

Rad je prihvaćen: 19. avgusta 2021.

broju u kratkom članku izveštava o desetinama mrtvih i hiljadama zaraženih u Kini i o zatvorenim gradovima. Odmah se nadovezuju podaci o mogućim štetama u vazduhoplovnom saobraćaju i turizmu, te podsećanja na posledice prethodnih velikih zaraza.²

Pandemija kovida 19 zatekla je svet nespremnim, kao i državne vlasti koje su na nju kasno odgovorile. Zatvorene granice, zabrane izlazaka iz kuće, zabrane dodira s drugim ljudima i zastoj društvenog, privrednog i kulturnog života u celom svetu nikada ranije nisu zabeleženi u tom obimu. Reč je o događaju kakav se dešava jednom u sto ili hiljadu godina. Pandemija je i ranije bilo, strahova od mogućih opasnosti isto tako, međutim zbivanja od kraja 2019. i početka 2020. godine pa naovamo predstavljaju nešto što je premašilo sva očekivanja.

U pandemijsku katastrofu spadaju sudbine obolelih i umrlih, ali i ogromni privredni troškovi koje je virus prouzrokovao. Milioni i milioni ljudi žive od manjeg dohotka, a privrednici, počevši od hotela pa do zanatskih radnji i trgovina, mesecima su prekidali rad. Bez obzira na državnu pomoć, mnogima od njih preči propast, a mnogi preduzetnici su i propali u razornim dešavanjima, najtežim posle Drugog svetskog rata.

I sa stanovišta osiguranja, kao delatnosti izrazito pogođene posledicama pandemije koronavirusa, pokrenuta su brojna pitanja, postavljeni novi izazovi. Za mnoge ljude osiguravajuće teme su bile nešto sa čime su se nerado sučeljavali. Kovid 19 je uticao da dođe do promena u mnogim glavama, jer su milioni ljudi možda prvi put u životu neposredno doživeli šta je to opasnost i koliko je važno obezbeđenje od nje. A tamo gde bezbednost izbija u prvi plan, odmah se posmatraju i preispituju osiguravajuća društva, te posrednici i zastupnici osiguranja.

Kriza daje priliku delatnosti osiguranja da pokaže kako stoji iza svojih brojnih stranaka, jer im niko, ni iz jedne druge oblasti, ne obećava toliko bezbednosti. Kako su tema ovog rada životna osiguranja, navodimo da je 2020. godine u Srbiji sklopljeno ili odranije postojalo 1.272.218 takvih osiguranja, što pokazuje koliko puta su osiguranici ukazali poverenje osiguravačima. U našoj, kao uostalom i u drugim zemljama, životni osiguravači su, uprkos novonastalim okolnostima, redovno ispunjavali obaveze.

II. Značaj životnih osiguranja

Uz svoju osnovnu ulogu, privrednu, to jest posrednu zaštitu ljudi i imovine, osiguranje ima i izuzetno značajnu razvojnu ulogu. Ona proističe iz činjenice da se premije plaćaju unapred, a da se nadoknade izmiruju onako kako nastaju osiguravajući slučajevi. Dobro je poznato da upravo novac iz fondova životnih osiguranja, koji

---

² VW-Redaktion, „Neue Lungenkrankheit aus China“, *Versicherungswirtschaft*, Februar 2020, str. 7.

najčešće ima dugoročna svojstva, predstavlja naročito valjana sredstva za ulaganje na novčanim tržištima. Na visinu sredstava utiču vrste i podvrste osiguranja iz kojih potiču pokriveni rizici, obim primene ustanove reosiguranja, osiguravačeve obaveze i drugo. Od toga zavisi dužina zadržavanja novca kod osiguravajućeg društva i mogućnost njegovog ulaganja na novčanom tržištu.

Prikupljena, privremeno slobodna sredstva ulažu se u proces obnavljanja proizvodnje, odnosno pružanja usluga, čime se, često pojedinačno srazmerno malim iznosima premije, prikupljenim od osiguranika, daje svojstvo krupnih novčanih sredstava. Osiguravajuća društva najpre prodaju polise osiguranja, stvarajući novčane fondove od sredstava koja u tom trenutku predstavljaju višak kod brojnih pravnih i fizičkih lica. Nakon toga, prikupljena sredstva preko novčanog tržišta usmeravaju preduzećima kod kojih se javlja manjak, odnosno potreba za novcem. Razvojna uloga osiguranja pogotovo je važna za zemlje koje oskudevaju u kapitalu, kao što je naša. U vreme silazne putanje privrede, što je slučaj u uslovima pandemije, osiguravajući fondovi se usmeravaju u novčane tokove, predstavljajući važan činilac privrednog oporavka ne samo u zemljama u razvoju nego i u razvijenim zemljama.³

Kod životnih osiguravača obavljaju se različiti poslovi koji obuhvataju stvaranje, praćenje i nadzor svih novčanih tokova vezanih za pribavljanje osiguranja, plaćanje naknada i ulaganje dugoročno raspoloživih sredstava. Stoga je naročito životno osiguranje izuzetno tesno povezano s bankarskim, odnosno novčanim poretkom u celini. Deo prikupljenog novca iz životnih osiguranja usmerava se u banke ili ulaže u deonice, obveznice i slična sredstva na novčarskom tržištu. Pored toga, sav tekući novčani priliv drži se na bankarskim računima, predstavljajući važan činilac koji povećava zajmovnu sposobnost banaka.⁴ Iz navedenih razloga savršeno je jasno da prevashodno životna osiguranja mogu biti pogođena ako pod uticajem pandemije dođe do zastoja na tržištu novca i kapitala, to jest u oblasti bankarstva.

U svetu se tokom poslednje decenije prošlog veka javljala dugoročna težnja povećanja značaja životnih osiguranja u poređenju s neživotnim osiguranjima. Dok je, recimo, 1991. godine učešće životnih osiguranja u ukupnoj premiji iznosilo nepunih 53 odsto, devet godina kasnije, 2000, ovaj pokazatelj se uvećao za desetak postotnih poena, premašivši 62 odsto, to jest tri petine.⁵ Rast važnosti životnih osiguranja u poređenju sa osamdesetim godinama i početkom devedesetih godina bio je posledica većeg učešća samog stanovništva u zbrinjavanju za starost. Država je time deo tereta tih obaveza bila prebacila na tržište životnog osiguranja.

U dvadeset prvom veku dostignuto učešće životnih poslova uglavnom je održavano, i to sve do velike novčane krize 2008–2009. godine, od kada je sniženo.

³ Carol Bennett, *Economics for Insurance*, Witherby, London, 1989, str. 89.

⁴ Nebojša Žarković, *Životna osiguranja*, „Skonto”, Novi Sad, 2011, str. 18.

⁵ Swiss Re, *World insurance in 1991*, *Sigma*, 4, 1993, стр. 3, 7; Schweizer Rück, *Assekuranz Global 2000*, *Sigma*, 6, 2001, str. 29.

Godine 2020. njihov udeo je iznosio 44 posto. Zanimljivo je istaći da je u Srbiji stanje drugačije, jer je udeo životnih osiguranja i dalje vrlo nizak. On je 2020. dostigao svega 24 odsto, gotovo dvostruko niže od svetskog proseka. Od evropskih zemalja za koje su objavljeni statistički podaci, to učešće je niže samo kod Rumunije, Ukrajine i Bugarske.⁶

III. Opšti uticaj pandemije na životna osiguranja

Svetska premija životnih osiguranja 2020. godine, polazeći od posledica udara korone, bila je niža za 4,4 posto nego prethodne godine. Taj pokazatelj sa 1 posto znatno je blaži u zemljama u razvoju (bez Kine), gde se pribraja i Srbija. Do navedenih kretanja došlo je upravo nakon oporavka životnih osiguranja u međunarodnim okvirima poslednjih godina. Naime, premija je 2019. porasla za 2,2 odsto prema prethodnoj godini, dostigavši 2.916 milijardi američkih dolara, dok je godišnji rast 2018. iznosio 2,6 odsto. Obe stope bile su iznad desetogodišnjeg prosečnog uvećanja premije od 1,5 posto.⁷

Zanimljivo je istaći kako je procenjeni obim ukupne svetske premije u 2020. smanjen za 1,3 odsto u poređenju sa 2019. godinom. Iz navedenog zaključujemo da su životni poslovi bili daleko više pogođeni krizom od neživotnih poslova, gde je čak zabeležen neznatan rast.

Izraziti pad iznosa životne premije tokom prošle godine nastao je kao posledica nekoliko činilaca. Najpre ističemo uvećanu nezaposlenost i smanjenu kupovnu moć građanstva u novonastalim okolnostima, zatim sužavanje prodaje zbog ograničavanja kretanja i odbojnosti stanovništva prema tome da, na primer, za vreme vanrednog stanja pribavlja zdravstvene potvrde u slučajevima kada su potrebne za izdavanje polisa. Nezaobilazno je pomenuti i preniske kamatne stope koje već gotovo da otklanjaju privlačnost polisa životnog osiguranja kao sredstva štednje. Prekidi plaćanja premija i propadanje osiguranja dodatni su činioci nepovoljnih kretanja.

Za 2021. godinu predviđa se oporavak životnih osiguranja, ali je izvesno da gubitak iz 2020. ne može biti nadoknađen. Procenjena stopa rasta svetske premije kreće se u ravni od oko 3 odsto, pri čemu će natprosečno uvećanje biti postignuto u nerazvijenom delu sveta – za zemlje u razvoju bez Kine očekuje se porast od 4,7 odsto. Glavni činilac oporavka biće naraslo saznanje o nužnosti osiguravajuće zaštite, pogotovo riziko-osiguranja života za slučaj smrti i dopunskog zdravstvenog osiguranja. Drugi pokretač će biti širenje digitalnog osiguranja.⁸

⁶ Swiss Re, World insurance: the recovery gains pace, *Sigma*, 3, 2021, str. 34.

⁷ Swiss Re, Rebuilding better: global economic and insurance market outlook 2021/22, *Sigma*, 7, 2020, str. 28; Swiss Re, World insurance: the recovery gains pace, *Sigma*, 3, 2021, str. 30.

⁸ Global insurance markets set to rebound with China leading recovery, says Swiss Re Institute, <https://www.swissre.com/media/news-releases/nr-20201111-sigma-7-2020.html>, Zurich, 11 November 2020, pristupljeno 23. 1. 2021.

Kada je reč o naknadama iz životnih osiguranja u uslovima kovida 19, ocenjuje se da će se osiguravači s njima uspešno izboriti. Jedina ograda se stavlja ukoliko bi došlo do ogromnog broja smrtnih slučajeva. Koji su razlozi za vedre procene? Najpre, u delu polisa pandemija je isključena iz pokrića. Uz to, uticaj korone na smrtnost u životnom osiguranju je umanjen iz dva razloga:

- starost – smrti prouzrokovane koronavirusom usredsređene su na starije ljude kod kojih je opšta otpornost na bolesti manja. S druge strane, životnim osiguranjima su svojstvene osobe starosti između 30 i 65 godina;
- učestalost obolevanja – stope smrtnosti su više među ljudima svih doba s hroničnim bolestima (kao što su bolesti srca, povišen krvni pritisak, šećerna bolest, bolesti disajnih puteva). S druge strane, kupci životnih polisa su, po pravilu, zdraviji od proseka.

Zanimljivo pitanje, na koje će odgovor dati vreme pred nama, jeste i to da li će posledice kovida 19 uticati na poboljšanje i širenje osiguravajuće zaštite od povećane smrtnosti. Novčana zaštita od opasnosti, a naročito od opasnosti nastanka smrtnog slučaja, nalazi se u središtu životnih osiguranja. Međutim, tržište se oduvek usredsređivalo na štedne polise, uz mali deo čistog riziko-osiguranja, to jest zaštite samo od slučaja smrti. Od izbijanja svetske finansijske krize 2008. godine pa naovamo, predugo razdoblje krajnje niskih kamatnih stopa loše utiče na prodaju štednih usluga, te su se životni osiguravači počeli okretati riziko-osiguranjima.

Takvi tokovi prouzrokovali su pad premije od polisa sa štednim činiocem. Podaci za svetsko tržište ukazuju da je učešće takve premije sa 86 odsto 2008. palo na 81 odsto 2019. godine. I podaci za naše tržište pokazuju slično kretanje. Tokom istog razdoblja udeo premije mešovitog osiguranja života, kao najvažnije podvrste osiguranja života u Srbiji, smanjen je sa 59 na 41 odsto, da bi 2020. iznosio 43 odsto.⁹

Za one kojima životna osiguranja nisu preterano bliska, iznosimo da je mešovito osiguranje života oblik kojim se predviđa isplata osigurane svote po isteku ugovorenog trajanja osiguranja ili ranije, ukoliko osiguranik umre pre toga roka. To osiguranje tako predstavlja spoj riziko-osiguranja života i osiguranja na dožvljenje. U mnogim zemljama, a primećujemo i kod nas, najveći broj zaključenih osiguranja života zasnovan je upravo na ovom obrascu koji se javlja u većem broju podoblika. Mešovito osiguranje života predstavlja najskuplji, ali i potrebama najprimereniji oblik životnog osiguranja zato što na pravi način povezuje potrebe članova porodice kao najčešćih korisnika osiguranja u slučaju ranije smrti ugovarača osiguranja i njegove lične potrebe ako doživi ugovoreni rok. Naziv mešovito dobilo je zbog prirode osiguravačeve obaveze koja postoji bilo u slučaju dožvljenja, bilo u slučaju smrti. Trajanje osiguranja se obično ugovara na rok od deset do trideset godina. Mešovito osiguranje života ima značajan štedni činilac, omogućavajući osiguravaču da deo premije ulaže na novčanom tržištu i tako uvećava sredstva.

---

⁹ Sopstveni proračun na osnovu podataka Narodne banke Srbije, www.nbs.rs.

Jedna od posledica pandemije jeste i povećana smrtnost stanovništva, o kojoj se govori na različitim mestima i u najširoj javnosti. S našeg stajališta, to je dobro poznati aktuarski izraz iz osiguranja života, odnosno životnog osiguranja u celini. U pitanju je pokazatelj odstupanja naviše od prosečne, očekivane, statistički utvrđene stope smrtnosti kod osiguranika izračunate na osnovu tablice smrtnosti. Uvećana smrtnost može nastati usled rasta umiranja iz različitih razloga: pojava neke nove bolesti – najnoviji primer je naravno kovid 19, ostvarenje razornog rizika ili nepovoljan odabir rizika u osiguravačevom skupu osiguranja. Posledica uvećane smrtnosti je gubitak zbog smrtnosti.

Ako istražujemo uticaj pandemije na povećanu smrtnost, poredićemo broj umrlih u 2020. s prosekom iz prethodnih godina, uz uvažavanje uzroka smrti. U brojnim zemljama pandemija je prouzrokovala rast smrtnosti. Opet, u nekim zemljama su pad privredne delatnosti, uz mere ograničavanja kretanja, uključujući manje korišćenje motornih vozila i manje žrtava iz saobraćajnih udesa, doprineli da broj umrlih od kovida 19 ne poveća ukupnu smrtnost. Kada govorimo o smrtnim slučajevima od korone, dobro znamo da su, uz najstarije slojeve stanovništva, pogođeni i radno sposobni. Na primer, u SAD, gde je najviše ljudi podleglo tom virusu, više od petine umrlih otpada na stanovnike doba između 25. i 64. godine.¹⁰

Bez obzira na činjenicu što se riziko-osiguranje života postepeno širi, većina domaćinstava je i dalje bez zaštite od prevremenog smrtnog slučaja hranilaca. To će, uz smanjenje dohotka zbog pada privrednih poslova, na kratak rok smanjiti novčanu otpornost porodica prema uvećanoj smrtnosti. Na dugi rok, kao jedna od pandemijskih posledica svakako će biti rast prodaje polisa riziko-osiguranja života, uz uključenje dopunskog dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja. Na taj način će biti smanjena novčana ranjivost domaćinstava od nepoželjnih događaja koji će se u budućnosti neizbežno ponavljati.

Ukoliko u žižu razmatranja stavimo unosnost sprovođenja životnog osiguranja, neizbežno je vratiti se na pominjane stope kamata koje su izrazito niske tokom već dužeg vremenskog raspona, te odmažu društvima za osiguranje u radu za vreme kovida 19. Njihov nepovoljan uticaj najizraženiji je u Evropi. U potrazi za višim prinosima, životni osiguravači su povećali ulaganja u nekretnine, u drugorazredne obveznice preduzeća, kao i u sticanje većinskog vlasništva nad preduzećima kako bi ih tokom narednih godina preuredili s ciljem da im donose veći dobitak, odnosno da ih prodaju ili da njihove deonice iznesu na berzu.

IV. Dejstvo na pojedina životna osiguranja

U nastavku će biti reči o najznačajnijem obliku životnih osiguranja, osiguranju života, kao i o osiguranju od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja o kome je bilo dosta reči u stručnoj i naučnoj javnosti ubrzo po izbijanju pandemije.

---

¹⁰ Swiss Re (2020), str. 30.

1. Osiguranje života

Kao jedna od prvih pandemijskih posledica na tržištu osiguranja života zapažen je povećan broj stranaka sa zahtevima prema osiguravačima za otkupom osiguranja, kao redovnim pravom ugovarača osiguranja pre nastupanja osiguranog slučaja, ili su oni svoje polise sve više prodavali na novčanom tržištu. Bez obzira što to podrazumeva gubitak, ljudi čiji su prihodi naglo opali, kao što su vlasnici restorana, hotelijeri, frizeri, cvečari, učitelji vožnje, masovno su prevremeno okončavali polise, odnosno nudili ih na prodaju. Na nekim tržištima zahtevi za takvim poslovima su čak utrostručeni.¹¹

Ali prodaja polisa nije obeležila samo osiguranike. Pojedina velika evropska osiguravajuća društva, poput „Alijanca“ ili „Đeneralija“, prodala su delove svojih skupova osiguranja života u iznosima od više milijardi evra. Radi se o novcu koji im očito nije bio hitno potreban, nego im je više značio kao pomoć zbog izmenjenih tržišnih dešavanja.¹²

Već nekoliko godina se smatra kako su zajamčene obaveze i visoke kamatne stope, zapravo, postale prošlost i da se uvreženo osiguranje života sve više povlači, jer iznos sudelovanja osiguranika u osiguravačevom dobitku nastavlja s padom. Pri tome se još pojavila i korona. Pandemijska kriza će srednjoročno do dugoročno produžiti postojanje niskih kamatnih stopa. Njihovi sadašnji iznosi, koji u Evropi nisu daleko iznad nule, prema svim očekivanjima će se zadržati.¹³ Da napomenemo kako je u Srbiji računski, to jest tehnička kamatna stopa, kao godišnji iznos kamate koji se koristi za proračun premije, znatno viša, i kreće se i do dva odsto.

Zbog takvih kretanja, neki od vodećih životnih osiguravača na zapadnoevropskim tržištima najavili su dalje smanjivanje zajamčenih osiguranih svota. U javnim glasilima su čak započele rasprave o budućnosti i opstanku osiguranja života, čemu su podstrek dala udruženja za zaštitu potrošača.¹⁴ Najbolja vremena za osiguravače života su nesumnjivo prošla. Da bi se posao oživeo, mora se postaviti na nove temelje, prilagođavajući i usluge i prodaju.¹⁵

Na prvo mesto dolaze noviteti, gde se društvima nude gotovo neiscrpne mogućnosti. Mogla bi se pojačati tražnja za jednostavnim i otvorenim uslugama koje

---

¹¹ VW-Redaktion, Boom auf dem Zweitmarkt: Lebensversicherungskunden wollen ihre Verträge loswerden, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-06-03/boom-auf-dem-zweitmarkt-lebensversicherungskunden-losen-vertraege-auf/>, pristupljeno 3. 6. 2020.

¹² Maximilian Volz, „Gekommen, um zu kaufen“, *Der Vermittler*, Juli 2020, str. 4.

¹³ VW-Redaktion, Bader, „Die klassische Lebensversicherung wird wahrscheinlich immer weiter vom Markt verschwinden“, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/koepfe-und-positionen/2020-10-14/bader-die-klassische-lebensversicherung-wird-wahrscheinlich-immer-weiter-vom-markt-verschwinden/>, pristupljeno 14. 10. 2020.

¹⁴ Christoph Bohn, „Die Lebensversicherung wird sich vor allem im Bereich der Digitalisierung weiterentwickeln“, *Versicherungswirtschaft*, Februar 2021, str. 10.

¹⁵ Slobodan Jovanović, „Uticao pandemije kovida 19 na osiguranje“, *Tokovi osiguranja*, 1, 2021, str. 45.

se usredsređuju na štednju glavnice za starost. Osiguravači imaju ogromna iskustva u prikupljanju i ulaganju sredstava. Najnovija zbivanja ih dosta upućuju na usluge usmerene ka tržištu kapitala, kao što je ulagačko osiguranje života.

Takođe, pored riziko-osiguranja života, osiguravači bi valjalo da se usredsrede na polise kojima se osiguranik obezbeđuje od opasnosti onesposobljenosti za obavljanje određenog zanimanja, od nesposobnosti za privređivanje, te na polise kojima se pokrivaju osnovne telesne i životne sposobnosti lica kojima, polazeći od godina ili posla, nije priuštivo osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja.

U pogledu prodaje, odlučujuće je primereno obrazloženje ponude. Ono podrazumeva prethodno ispitivanje potreba, koje je u prodaji osiguravajućih rešenja, a pogotovo u oblasti svih osiguranja života, važnije nego ikada. Prošlo je vreme kada su zastupnici i posrednici imali snažnu pobudu da zbog visokih provizija prodaju samo mešovita osiguranja. Takav prodajni obrazac nije održiv na duge staze jer u brojnim slučajevima ne pogađa potrebe stranaka.¹⁶

Pandemija je u dosada neviđenim razmerama izmenila opštenje između ljudi. Neki osiguravači života, uključujući deo posrednika i zastupnika, i pre njenog izbijanja lagano su prelazili na daljinski rad s ponudama i upravljanjem ugovorima. Ono što je nastalo iz nevolje, ostaće u određenom obimu i posle savladavanja krize. S druge strane, pošto je osiguranje života izrazito upućeno na neposrednu, živu reč, posrednici i zastupnici će se vratiti i tom načinu rada kako bi održali veze i sačuvali osiguranike. Ali će sada svakako zapaziti da se neki zadaci brže i uspešnije mogu obaviti daljinskim sastancima i drugim ubrojčanim putevima, čime više vremena ostaje za lično savetovanje stranaka.

U krajnjem, spajanjem novih usluga, ciljanog obraćanja potrošačima i njihovog prijatnog doživljaja uz kupovinu polise osiguranja, osiguravajuća društva mogu udahnuti novi život osiguranju života.

2. Osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja

Bilo je prošlo tek mesec ili dva od izbijanja koronske pandemije, a u stručnim krugovima u inostranstvu već se postavilo pitanje da li će ovaj virus načiniti osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja najtraženijom uslugom 2020. godine. Šta znači, zapravo, taj vid zaštite i kako se sprovodi?

Radi se o samostalnom obliku životnih osiguranja kojim se pokriva pre vremena nesposobnost za obavljanje određenog zanimanja nastala kao posledica

---

¹⁶ VW-Redaktion, Simon-Kucher zur LV-Branche: "Das bestehende Vertriebsmodell ist allerdings auf Dauer nicht nachhaltig", <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-11-26/simon-kucher-zur-lv-branche-das-bestehende-vertriebsmodell-ist-allerdings-auf-dauer-nicht-nachhaltig/>, pristupljeno 26. 11. 2020.

bolesti, iznemoglosti, slabosti ili gubitka osiguranikove duševne ili telesne snage. Step en gubitka se određuje u postocima prema lestvici nesposobnosti, pri čemu se utvrđuje donja granica od koje nastaje osiguravačeva obaveza. Pri zaključenju ovog osiguranja neophodno je utvrditi gornju životnu dob do koje će delovati, na primer, do šezdeset pet godina, nakon čega isplata naknade prestaje. Značaj privatnog osiguranja od onesposobljenosti za obavljanje određenog zanimanja u nekim zemljama proističe iz isključivanja države iz ovakve zaštite. Kako bi zaštita bila u punoj meri delotvorna, neophodno je da obezbeđuje dovoljno visoku mesečnu naknadu, te da izuzme osiguravačevo pravo da osiguranika uputi na obavljanje nekog drugog posla.¹⁷

Ljudima se svakodnevno preko novina, televizije i interneta predočava njihova ranjivost. Kovid 19 je izoštrio svest stanovništva o važnosti zdravlja i radne sposobnosti i podstakao ih da postojeće vidove zaštite iznova vrednuju. U to su uverena brojna društva za osiguranje koja se pripremaju za zauzimanje novog položnog položaja u pogledu osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja nakon okončanja koronske krize.

Ipak, društva pri tome treba da imaju na umu da će mnogi građani i dalje radije osigurati vlastitog psa nego radnu sposobnost, kako je nedavno pokazalo jedno istraživanje. Takođe, kod mladih ljudi volja za zaključenjem ugovora o osiguranju od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja najslabije je izražena.

Kako odgovoriti na izazove? Neka društva nude ovo osiguranje đacima i ono kasnije, bez provere zdravlja, može biti prilagođeno njihovim rastućim potrebama. Ka cilju vodi i nastup na osiguravačevim internetskim stranicama i društvenim mrežama. Od važnosti je, isto tako, moralna obaveza roditelja da pripremaju decu za tu temu, s tim što im se zamera da otvorena pitanja u većini slučajeva ne drže u vidokrugu.¹⁸

Stavovi stručnjaka i osiguravača nedvojbeno su ispravni. Rano zaključenje osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja nudi niz prednosti. Pitanje je samo zašto bi roditelji osiguravali decu kada sami, kao što je jasno pokazalo navedeno istraživanje, ne uviđaju preku potrebu za time. Nadajmo se da će pandemija imati uticaja na njihovo ponašanje.

Sasvim je shvatljivo što se sada postavlja pitanje da li je i korona obuhvaćena osiguranjem od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja. Ono ukazuje na strahove stranaka i njihovo razumevanje neophodnosti osiguravajuće zaštite od novčanih posledica gubitka radnih sposobnosti. Čini se kako osiguranici zamišljaju da u osiguranju o kome govorimo postoji spisak bolesti od kojih su zaštićeni, i po tome nijedna novonastala bolest posle zaključenja ugovora ne bi bila pokrivena.

---

¹⁷ Nebojša Žarković, *Pojmovnik osiguranja*, „Skonto“, Novi Sad, 2013, str. 309.

¹⁸ Maximilian Volz, *Macht Corona die BU zum Produkt des Jahres?*, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/schlaglicht/2020-05-13/macht-corona-die-bu-zum-produkt-des-jahres/>, pristupljeno 13. 5. 2020.

Izgleda da čak i u zemljama gde je osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja već i te kako poznato, ono nije u potpunosti shvaćeno. Zbog širenja kovida 19 narasla je potreba razjašnjenja ključnih pojedinosti. Struka i nauka se brane od napada da je to osiguranje isuviše uopšteno i teško razumljivo pa bi ga, navodno, trebalo jasnije odrediti. Upravo je obrnuto. Neodređenost predstavlja snagu osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja.¹⁹

Pandemija je to svakako pokazala. Kovid 19 je nova bolest i odmah smo od nje osigurani zato što u ovom pokriću svaka bolest (a ne samo određene bolesti) može dovesti do osiguravajućeg slučaja, kao i telesna povreda, odnosno gubljenje snage nesrazmerno u poređenju sa starošću osiguranika. Prema jednom obrazloženju, zaštita od kovida 19 se pokreće kada je osiguranik duže od šest meseci nesposoban da svoj posao obavlja sa više od polovine obima u poređenju kada ga je radio zdrav.

Osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja je dakle upravo zbog toga dobro što je pojam nesposobnosti otvoren i podložan tumačenjima. Kada dođe do osiguravajućeg slučaja, često su potrebna znanja važeće sudske prakse, ali bi za stranku verovatno bilo nepovoljnije kada bi pojam ove zaštite bio tačno određen, bez širine i mogućnosti tumačenja.

Povećana potreba za objašnjavanjem nosi sa sobom izazove prodavcima osiguranja, odnosno savetodavcima stranaka. Ali to je i prilika da se kod osiguranika pokažu kao stručnjaci, jer im korona dvojako pomaže. Prvo, virus je svima pokazao koliko smo lako povredivi. Teško da će neko ozbiljno dovesti u pitanje mogućnost da i on sam postane nesposoban da obavlja svoje zanimanje. I drugo, prihvatanje savetovanja na daljinu osetno je poraslo. Naročito zastupnik, odnosno posrednik štedi na vremenu i troškovima koje može uložiti da još bolje napreduje u ovoj oblasti i postane vrstan stručnjak za osiguranje od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja.

V. Stanje u Srbiji

Kako se koronska kriza odrazila na životna osiguranja u našoj zemlji? Da bi se odgovorilo na to pitanje, uzeti su najpre podaci o kretanju premija i naknada iz osiguranja u Srbiji za 2019. i 2020. godinu. Iznosi se obelodanjuju tromesečno pa su, kako bi se dobio uvid u kretanja tokom pandemije, iz razmatranja isključena prva tri meseca. To znači da su ispitani podaci za devetomesečno razdoblje april–decembar. Zbog vremenske bliskosti 2019. i 2020. godine, te neznatnog uticaja kretanja cena i deviznog tečaja, navedeni su i neposredno upoređeni tekući dinarski iznosi. Pri tome, uzeti su i podaci o premiji i nadoknadama za prvo polugodište 2021. i 2020. godinu.

---

¹⁹ Philip Wenzel, Was wir von Corona für die BU-Versicherung lernen können, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-05-18/was-wir-von-corona-fuer-die-bu-versicherung-lernen-koennen/>, pristupljeno 18. 5. 2020.

Tabela 1. Premija i naknade iz životnih osiguranja u Srbiji

mlrd. din.

	IV–XII 2019.	IV–XII 2020.	I–VI 2020.	I–VI 2021.
Premija osiguranja	19,4	19,9	12,1	13,1
Naknade iz osiguranja	10,0	10,8	6,1	8,6

Izvor: podaci Narodne banke Srbije, www.nbs.rs.

Iz tabele 1 zapažamo da je iznos premije životnog osiguranja u našoj zemlji tokom prvih devet meseci trajanja pandemijske krize čak i uvećan, za blizu tri odsto u poređenju sa istim razdobljem prethodne godine. Tokom prvog polugođa 2021. stopa rasta je povećana za čitavih 8 odsto u poređenju s prvim polugođem 2020. godine. Očigledno je da su životni poslovi, posmatrano u ravni celokupnog tržišta osiguranja u Srbiji, ostali i više nego postojeći.

Kao što je dobro poznato, posao osiguranja uz premije ima i drugu stranu, a to su naknade. U toku prvih devet meseci 2020. godine zabeležen je veći obim naknada iz životnih osiguranja nego u istom vremenskom rasponu 2019, uz stopu rasta od devet posto. U poslednjem istraženom razdoblju prisutno je uvećanje od čak 41 posto. Prema navodima osiguravajućih društava, na takvo kretanje je pandemija koronavirusa imala znatnog uticaja.

VI. Zaključak

Kada je izbila pandemija koronavirusa malo ko je računao koliko teške posledice će proizvesti. Uprkos svim nedaćama, bolest kovid 19 kod ljudi ipak nije prouzrokovala razorno dejstvo u pogledu smrtnosti kao što je bio slučaj s drugim teškim bolestima u nekim ranijim vremenima. Nasuprot tome, ostaje potpuno otvoreno pitanje daljeg razvoja događaja – s jedne strane, razvijaju se i primenjuju vakcine, s druge strane, nastaju novi sojevi virusa.

Nepovoljne posledice pandemije naročito su se ispoljile u oblasti životnih osiguranja kao pretežno dugoročnih poslova, sa osetnim padom obima premije. Međutim, na delatnosti osiguranja je da i u vremenu brojnih nepoznanica i opasnosti, polazeći od zadatka koji preuzima, bude važan činilac postojanosti i obezbeđenja društva i privrede. U uslovima kada se čitav svet suočava s posledicama izazvanim pandemijom virusa korona, uloga životnih osiguranja u pružanju zaštite građanima, odnosno osiguranicima, kao i obezbeđenje neprekidnosti pružanja usluge osiguranja, još više dobijaju na važnosti.

Dosadašnja iskustva, kako u Srbiji tako i u celom svetu, ukazuju na to da su se životni osiguravači vrlo dobro snašli u novim uslovima. Premija osiguranja je u našoj zemlji čak i povećana u poređenju s vremenom pre izbivanja pandemije.

S druge strane, na položaj osiguravajućih društava nepovoljno utiču smanjeni prihodi od ulaganja. Osiguravači se nalaze pred izazovima da ublaže posledice kovida 19, u okviru čega u središte razmatranja dolazi obaranje troškova.

Pandemija je bila opšta provera sposobnosti koja je do temelja uzdrmala svetsku privredu i društvo. Ponovno uspostavljanje otpornosti na udare zahtevaće oveća novčana sredstva, međunarodnu saradnju i jaču društvenu povezanost. Na životnom osiguranju je da se u rastućoj meri oslanja na savremenu tehnologiju i da se digitalizuje u svim delovima posla, održavajući ravnotežu između novih rešenja koja dolaze i dela starih rešenja koja ostaju.

Literatura

- Bennett, C., *Economics for Insurance*, Witherby, London, 1989.
- Bohn, C., „Die Lebensversicherung wird sich vor allem im Bereich der Digitalisierung weiterentwickeln“, *Versicherungswirtschaft*, Februar 2021, str. 10-11.
- Global insurance markets set to rebound with China leading recovery, says Swiss Re Institute, <https://www.swissre.com/media/news-releases/nr-20201111-sigma-7-2020.html>, Zurich, 11 November 2020, pristupljeno 23. 1. 2021.
- Jovanović, S., „Uticaj pandemije kovida 19 na osiguranje“, *Tokovi osiguranja*, 1, 2021, str. 41-54.
- Schweizer Rück, *Assekuranz Global 2000*, *Sigma*, 6, 2001.
- Swiss Re, *Rebuilding better: global economic and insurance market outlook 2021/22*, *Sigma*, 7, 2020.
- Swiss Re, *World insurance in 1991*, *Sigma*, 4, 1993.
- Swiss Re, *World insurance: the recovery gains pace*, *Sigma*, 3, 2021.
- Volz, M., „Gekommen, um zu kaufen“, *Der Vermittler*, Juli 2020, str. 4-5.
- Volz, M., *Macht Corona die BU zum Produkt des Jahres?*, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/schlaglicht/2020-05-13/macht-corona-die-bu-zum-produkt-des-jahres/>, pristupljeno 13. 5. 2020.
- VW-Redaktion, *Boom auf dem Zweitmarkt: Lebensversicherungskunden wollen ihre Verträge loswerden*, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-06-03/boom-auf-dem-zweitmarkt-lebensversicherungskunden-losen-vertrage-auf/>, pristupljeno 3. 6. 2020.
- VW-Redaktion, *Bader: „Die klassische Lebensversicherung wird wahrscheinlich immer weiter vom Markt verschwinden“*, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/koepfe-und-positionen/2020-10-14/bader-die-klassische-lebensversicherung-wird-wahrscheinlich-immer-weiter-vom-markt-verschwinden/>, pristupljeno 14. 10. 2020.

- VW-Redaktion, „Neue Lungenkrankheit aus China“, *Versicherungswirtschaft*, Februar 2020, str. 7.
- VW-Redaktion, Simon-Kucher zur LV-Branche: „Das bestehende Vertriebsmodell ist allerdings auf Dauer nicht nachhaltig“, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-11-26/simon-kucher-zur-lv-branche-das-bes-tehende-vertriebsmodell-ist-allerdings-auf-dauer-nicht-nachhaltig/>, pristupljeno 26. 11. 2020.
- Žarković, N., *Životna osiguranja*, „Skonto“, Novi Sad, 2011.
- Žarković, N., *Pojmovnik osiguranja*, „Skonto“, Novi Sad, 2013.
- Wenzel, P., Was wir von Corona für die BU-Versicherung lernen können, <https://versicherungswirtschaft-heute.de/maerkte-und-vertrieb/2020-05-18/was-wir-von-corona-fuer-die-bu-versicherung-lernen-koennen/>, pristupljeno 18. 5. 2020.